Лекція 6. Європейські принципи та вимоги до системи органічного сільського господарства та виробництва продукції

1. *Загальні цілі органічного виробництва.*
2. *Загальні принципи, на яких ґрунтується органічне виробництво.*
3. *Специфічні принципи сільськогосподарського виробництва.*
4. *Специфічні принципи, які застосовуються до переробки кормів органічного походження*
5. *Загальні правила сільськогосподарського виробництва*
6. *Правила виробництва для рослинництва*
7. *Правила виробництва для тваринництва*

Загальними цілями органічного виробництва є:

1 - створення життєздатної системи ведення сільського господарства, яка:

(а) поважає природні системи і цикли, підтримує і покращує санітарний стан грунту, води, рослин і тварин та баланс між ними; (б) підвищує рівень біологічного розмаїття; (в) відповідально використовує енергію і природні ресурси, такі як вода, грунт органічні речовини і повітря; (г) поважає високі стандарти добробуту тварин і, зокрема, задовольняє властиві певним видам поведінкові потреби;

2 - виробництво продуктів високої якості;

3 - виробництво широкого спектру харчових продуктів та інших сільськогосподарських продуктів для задоволення попиту споживачів на товари, вироблені з використанням процесів, які не шкодять навколишньому середовищу, здоров'ю людини, здоров'ю рослин, а також здоров'ю і добробуту тварин.

Органічне виробництво грунтується на таких загальних принципах:

1 - відповідне планування і організація біологічних процесів, які базуються на екосистемах з використанням їх внутрішніх природних ресурсів методами, які забезпечують:

(а) використання живих організмів і механічних методів виробництва;

(б) виробництво продукції рослинництва і тваринництва з урахуванням місцевих умов, виробництво водних організмів на засадах раціонального використання рибних ресурсів;

(в) виключення застосування ГМО, похідних ГМО або продуктів, вироблених генетично модифікованими організмами, за винятком ветеринарних медичних продуктів;

2 - обмеження застосування вхідних продуктів. За необхідності використання вхідних продуктів, або якщо відсутні відповідні практики і методи управління, такі вхідні продукти мають обмежуватися наступним:

(а) вхідними продуктами з органічного виробництва;

(б) природними речовинами, або речовинами, які отримані природним шляхом;

(в) малорозчинними мінеральними добривами;

3 - суворе обмеження використання хімічно синтезованих речовин у виняткових випадках, а саме:

(а) за відсутності відповідних агротехнічних прийомів; а також

(б) якщо вхідні продукти відсутні на ринку;

(в) якщо використання вхідних продуктів веде до неприйнятного впливу на довкілля.

Специфічні принципи сільськогосподарського виробництва

Додатково до загальних принципів органічне сільськогосподарське виробництво базується на таких специфічних принципах:

1- сприяння і підвищення рівня біологічної активності грунтів, їх природної родючості, стабільності та біологічного розмаїття, попередження і боротьба з ущільненням та ерозією грунтів, а також підживлення рослин головним чином через екосистему грунту;

2- зведення до мінімуму використання ресурсів, що не відновлюються, і продуктів несільськогосподарського походження;

3- утилізація відходів і побічних продуктів рослинного і тваринного походження в ході виробництва рослинної і тваринної продукції;

4- урахування місцевого або регіонального екологічного балансу при виборі продукції для виробництва;

5- підтримання здоров'я тварин шляхом стимулювання природного імунного захисту тварини, а також вибір відповідних кормів і методів господарювання;

6- підтримка здоров'я рослин профілактичними заходами, такими як вибір відповідних видів і різновидів, стійких до шкідників і хвороб, відповідна сівозміна, механічні та фізичні методи і захист природних ворогів шкідників;

7- розведення худоби з урахуванням місцевих умов і у тісному зв'язку з землею;

8- додержання високого рівня добробуту тварин з урахуванням потреб,

притаманних певним видам;

9- виробництво продуктів органічного тваринництва з тварин, які були на органічному утриманні від народження або вилуплювання і протягом усього життя;

10- вибір порід з урахуванням здатності тварин пристосовуватися до місцевих умов, їх життєздатності, опірності хворобам та властивих певним видам проблем зі здоров'ям;

11- годівля худоби органічними кормами, які складаються з сільськогосподарських інгредієнтів, отриманих у результаті органічного господарювання, та з природних речовин несільськогосподарського походження;

12- застосування практичних методів тваринництва, які посилюють імунну систему і покращують природний захист від хвороб, зокрема, відповідно, регулярний вигул, доступ до ділянок на свіжому повітрі та пасовищ;

13- виключення штучно виведених поліплоїдних тварин;

14- підтримання біологічного розмаїття природних водних екосистем, забезпечення належного стану навколишніх водних і суходільних екосистем при виробництві аквакультури;

15- годівля водних організмів кормами від екологічно безпечного використання рибних ресурсів.

Специфічні принципи, які застосовуються до переробки кормів органічного походження

Переробка органічних кормів повинна базуватися на таких специфічних принципах:

(a) виробництво органічних кормів з органічних кормових матеріалів, за винятком випадку відсутності на ринку певного кормового матеріалу в органічній формі;

(b) зведення до мінімуму використання кормових добавок і технологічних добавок, використання їх лише у випадку істотної технологічної чи зоотехнічної необхідності, або для певних дієтичних цілей;

(c) виключення речовин і технологічних прийомів, які могли б вводити в оману щодо справжньої природи продукту;

(d) дбайлива переробка кормів, переважно біологічними, механічними і фізичними методами.

Загальні правила сільськогосподарського виробництва

Усі сільськогосподарські угіддя повинні оброблятися у відповідності до

вимог, прийнятних для органічного виробництва. Щодо тварин, необхідно розводити різні види. Щодо аквакультури, можна розводити один вид, за умови належного розділення між виробничими ділянками. Щодо рослин, слід вирощувати різні види, які легко розрізнити. Якщо, не всі підрозділи сільськогосподарських угідь використовуються для органічного виробництва, оператор повинен відділяти землю, тварин і продукти, які використовуються для органічних підрозділів або вироблені ними, від землі, тварин і продуктів, які використовуються для підрозділів з традиційною (не органічною) системою господарювання, та вести відповідні записи для підтвердження такого поділу.

Правила виробництва для рослинництва

1. До органічного рослинництва застосовуються такі правила:

(a) в органічному рослинництві слід використовувати методи обробітку землі та культивації, які зберігають або покращують стабільність і біологічне різноманіття грунту, попереджають ущільнення і ерозію грунтів;

(b) родючість і біологічну активність грунту слід підтримувати і покращувати шляхом багаторічної сівозміни з застосуванням бобових та інших зелених добрив, а також шляхом застосування добрив тваринного походження і органічних матеріалів;

(c) застосування мінеральних азотних добрив не допускається;

(d) усі використані методи рослинництва повинні попереджати або зводити до мінімуму будь-яке забруднення навколишнього середовища;

(e) для запобігання збиткам від шкідників, хвороб і бур'янів слід покладатися на захист за допомогою відповідних природніх ворогів, на відповідний вибір видів і різновидів, сівозміну, методи культивації та теплові методи;

(f) у випадку встановлення загрози для врожаю застосовувати засоби захисту рослин можна лише якщо вони дозволені до використання в органічному виробництві згідно зі Статтею 16;

(g) для виробництва інших продуктів крім насіння та вегетативного садивного матеріалу слід використовувати лише насіння та вегетативний садивний матеріал, отримані методами органічного виробництва.

2. Збирання продуктів дикої природи, які ростуть природнім шляхом у зонах їх природного розповсюдження, лісах і на сільськогосподарських територіях, вважається методом органічного виробництва, за умови, що: (a) ці території протягом як мінімум трьох років не оброблялися будь-якими продуктами крім дозволених для застосування у органічному виробництві; (b) збирання

не впливає на стабільність природного середовища або на збереження видів у зоні збирання.

Правила виробництва для тваринництва

1. Додатково до загальних правил виробництва сільськогосподарської продукції до тваринництва застосовуються наступні правила:

(a) стосовно походження тварин:

(i) поголів'я худоби для органічного виробництва має бути народжене і вигодоване у виробничих підрозділах, які працюють на органічних засадах;

(ii) для розведення дозволяється ввести до складу тваринницького виробничого підрозділу тварин, яких не утримували в умовах органічного виробництва, з урахуванням певних умов. Такі тварини і продукти тваринництва від таких тварин можуть вважатися органічними після періоду конверсії.

(b) стосовно практичних методів господарювання і умов утримання:

(i) персонал, який безпосередньо працює з тваринами, повинен володіти необхідними базовими знаннями і навичками щодо здоров'я та належного утримання тварин;

(ii) практичні методи господарювання, у тому числі щільність поголів'я (кількість голів на одиницю площі) та умови утримання мають відповідати еволюційним, фізіологічним і поведінковим потребам тварин;

(iii) поголів'я повинне мати постійний доступ до зон на відкритому повітрі, бажано пасовищ, коли цього дозволяють погодні умови і стан грунту,

(iv) поголів'я повинне бути обмежене з метою зведення до мінімуму надмірної потрави рослинності, стоптування грунту, ерозії та забруднення, спричиненого тваринами або рознесенням їх гною;

(v) поголів'я, яке вирощується згідно з органічними правилами, має утримуватися окремо від іншої худоби.

(vi) забороняється утримувати тварин на прив'язі, спутаними або в ізоляції,

(vii) тривалість транспортування поголів'я має бути зведена до мінімуму;

(viii) будь-яке страждання, в тому числі хірургічне втручання, повинне бути зведене до мінімуму протягом усього життя тварини, в тому числі під час забою;

(ix) пасіки слід розміщати в місцях, які можуть забезпечити джерела нектару і пилку, які складаються в основному з органічно вирощених культур та, у певних випадках, випадкової рослинності або лісів чи культур, які не є органічно вирощуваними, але до яких застосовуються методи незначного

впливу на довкілля. Пасіки повинні розміщатися на достатній відстані від джерел, які можуть викликати забруднення продуктів бджільництва або погіршення здоров'я бджіл;

(x) вулики і матеріали, які використовуються у бджільництві, маютьвиготовлятися в основному з природних матеріалів;

(xi) забороняється знищення бджіл у стільниках як спосіб, пов'язаний зі збиранням продукції бджільництва;

(c) стосовно розведення:

(i) репродукція має відбуватися природним шляхом. Проте, дозволяється штучне запліднення;

(ii) репродукція не повинна бути викликана використанням гормонів або подібних речовин, за винятком застосування зазначених речовин як форми ветеринарної терапії для окремих тварин;

(iii) не дозволяється застосовувати інші форми штучної репродукції, такі як клонування і перенесення ембріону;

(d) стосовно годівлі:

(i) продукція для годівлі поголів'я має походити з того ж підрозділу, де воно утримується, або з іншого підрозділу органічного виробництва у тому самому регіоні;

(ii) поголів'я слід годувати органічним кормом, який відповідає вимогам до годівлі тварин на різних стадіях їх розвитку.

(iii) за винятком бджіл, поголів'я повинне мати постійний доступ до пасовищ або грубих кормів;

(v) не повинні застосовуватися стимулятори росту і синтетичні амінокислоти;

(vi) годівля молодих ссавців має грунтуватися на природному молоці, бажано материнському;

(e) стосовно профілактики хвороб і ветеринарного лікування:

(i) профілактика хвороб має грунтуватися на виборі відповідних порід та різновидів, застосуванні відповідної практики тваринництва, використанні високоякісних кормів і забезпеченні вигулу, належної щільності поголів'я тварин на одиницю площі та утримання у відповідних гігієнічних умовах;

(ii) хворобу слід лікувати негайно для запобігання стражданню твар

(iii) дозволяється використання імунологічних ветеринарних медичних препаратів.

Література

1. Артиш В. І. Система вимог до технологій вирощування органічної продукції. *Економіка АПК*. 2011. № 5. С. 37–41.
2. Бібікова Н. Принципи органічного агровиробництва: сутність і шляхи реалізації. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка*. 2017. Вип. 1. С. 49–58. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi55/nvuzhgunecon2017n1/49.pdf.
3. Кудря С., Тараріко Ю., Личук Г., Кудря Н. Наукові основи формування органічних агроекосистем у Лівобережному Лісостепу. *Вісник аграрної науки*. 2021. № 10. С. 68–74.
4. Макаренко Н. А., Мала А. В., Бондарь В. І. Перехід сільськогосподарського виробництва від традиційного до органічного: наукові та організаційні засади. *Біоресурси і природокористування*. 2014. Т. 6, № 3-4. С. 71–76.
5. Принципи органічного сільського господарства // Сайт IFOAM. URL: https://www.ifoam.bio/sites/default/ files/poa_ukrainian_web.pdf (дата звернення: 11.02.2019).
6. International Federation of Organic Agriculture Muvements. Офіційний сайт // Режим доступу: http://www.ifoam.org/organic_world
7. Louise Luttikholt. Principles of organic agriculture as formulated by the International Federation of Organic Agriculture Movements. NJAS: Wageningen journal of life sciences. 2007. Vol. 54, №4. P. 347–360. DOI: 10.1016/S1573-5214(07)80008-X
8. Manuel González De Molina, Daniel Lopez-Garcia. Principles for designing Agroecology-based Local (territorial) Agri-food Systems: a critical revision. Agroecology and Sustainable Food Systems. 2021. Vol. 45, № 7. P. 1050–1082.